

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION
NOVEMBER 2018

SEPEDI LELEME LA GAE: LEPHEPHE II
SEPEDI HOME LANGUAGE: PAPER II

Nako: Diiri tše 3

100 meputso

HLOKOMELA

1. Lephephe le le na le matlakala a 7. Kgonthišiša gore matlakala a feletše.
 2. Araba dipotšišo ka moka, gomme o šomiše mareo a maleba a Sepedi.
 3. O tla lahlegelwa ke meputso ka mopeleto wo o fošagetšego.
 4. Ngwala ka bothakga.
-

KAROLO YA A DINGWALO/DINGWALWA**POTŠIŠO YA 1****SERUDU, M. S. 1991 – A MO SWINA NGWANANA' THAKANA**

Araba potšišo **YE TELELE** goba **YA SETSOPOLWA**. Ge o kgethile potšišo ye telele go 1.1, o gapeletšega go araba potšišo ya setsopolwa go 1.2.

- 1.1 (a) Ngwala tshekatsheko ye e kgodišago ya tiragatšo ye o lebeletše **papalego** ya yona. Se lebale go hlaloša gore papalego ke eng.

Kabo ya meputso

Teori: (2)

Dintlha: (10)

Polelo: (3)

(15)

- (b) Bala setsopolwa se se latelago ka tsinkelo gore o kgone go araba dipotšišo.

SETSOPOLWA SA A

Lekope:	(<i>O sentše sefahlego</i>): Ke kgale ke bona gore taba ye e tla fihla kgole.
Mologadi:	(<i>Ka go makala</i>): Na ke taba efe ye o boletago ka yona?
Lekope:	Ai! Ke a bona ba nkganyogela lehu!
Mologadi:	(<i>O mo tomoletše mahlo</i>): Na o bolela ka bomang Peba?
Lekope:	Ke ra tšona dihlopanyana tše tša gago.
Mologadi:	Mašakwe! Nna ka ba le dihloa? Na o nyaka go reng, monna tena?
Lekope:	(<i>O senya sefahlego</i>): Itlhokomele, o se ke wa mpitša "monna tena"!
Mologadi:	(<i>Ka go ngaletša</i>): Ke go bitše mang ka gore šefa o re ke na le dihloa. O reng o sa phule sekutu boladu bja tšwa?
Lekope:	(<i>A dulela pele setulong</i>): Hlwaya tsebjana tšeo tša gago. Ke re ke lapile. Ba ntshenyeditše go lekane. Ga ke sa ba nyaka ka mola kgwebong ya ka.
Mologadi:	(<i>O ngangabetše</i>): Gape ga se wa mpotša seo e lego taba. Kootse o bolela ka bomang ge o realo?
Lekope:	Se ikgakantšhe, o a tseba gore ke bolela ka mesorotwana ye ya gago e bapalago ka maatla a ka.
Mologadi:	(<i>Ka swele</i>): Atšhi! Re tla topelwa ke bofšega. O se re ge o bapala ka tšhelete le metlabo wa tla wa fega bana ba ka molato. Gona ge ba eja lehumo la papagobona molato ke eng?
Lekope:	(<i>O befetšwe, o goragora setulong</i>): O re ke ja tšhelete le metlabo?
Mologadi:	(<i>Ka swele</i>): Tsebe ga e na sekhurumelo, o nkwele.
Lekope:	(<i>O a ikgakantšha</i>): Nxa! Ke a bona o swerwe ke seopahlogwana. O mphile neng metlabo yeo ya gago?
Mologadi:	(<i>O mo tomoletše mahlo</i>): Etse wena ge o iphora o re ga ke bone? O tletše naga ye o itirile lesogana, o bile o tšama o gatela masogana mašemo.

[Letl.1]

- (i) Tsopola lefoko leo le laetšago gore Lekope ga a na tlhompho mosading wa gagwe. (1)
- (ii) Mongwadi wa tiragatšo ye o šomiša ditšhupasefala/ ditaetšosefala. Efa tlhalošo ya lereo le "ditšhupasefala" o be o fe mehola ye mebedi (2) ya tšona. (3)
- (iii) Hlaloša mebolelwana ye e latelago go ya le ka fao e dirišitšwego setsopolweng.
- Go phula sekutu boladu bja tšwa.
 - Go gatela masogana mašemo. (2)
- (iv) Ke eng seo se hlohleeditšego Lekope go tšwa ka lapeng a yo dula gaboMmatlala? Efa dintlha tše pedi. (2)
- (v) Ka dintlha tše tlhano hlaloša ka fao diteng tša tiragatšo ye di nyalelanago le leina la yona. (5)
- (vi) Efa mohuta wa thulano ye e tšwelelago setsopolweng se. Fahlela karabo ya gago ka lebaka la go kwagala. (2)

- 1.2 (a) Go ya ka tsebo ya gago ya tiragatšo ye, ahlaahla **thulano** le ka fao e huetsago **tlemollo ya lehuto** ka gona. Se lebale go tšweletša tlhalošo ya thulano le tlemollo ya lehuto.

Kabo ya meputso

Teori: (3)

Dintlha: (10)

Polelo: (2)

(15)

- (b) Bala setsopolwa se ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go latela:

SETSOPOLWA SA B

Mmatlala:	(<i>O mo sega sekwaebane</i>): Aha! Anke o leke mahlale, moradu tena, ba tla go topa o rapaletše mola o bobolelwa ke ntšhi ye tala.
Lekope:	Mmalegogwana tena o letše o nthera le tsweana yeo ya gago. O se ke wa re ga ke tsebe gore o robetše hoteleng ya Mojasagagwe. Ke be ke nyaka go kwa gore o tla mpotša nnete. Bjale ke lemogile gore o moretšhe, mmantepa, (a) ga o fetwe ke lekgeswa.
Mmatlala:	Se nkgwaele! Nna ka robala hoteleng? O bona nke tšheleteana yeo o mphilego yona e ka lefela go breida le go robala hoteleng?
Lekope:	A ke re tatagobana ba gago o tllile? Go tla pala eng? Ke go godišeditše bana serolorolo seo sa gago se sa garama le naga, bjale o re ga se ba ka?
Mmatlala:	(<i>Ga a fetole o leba ka khwitšhing, Lekope o mo lebeletše.</i>)
Lekope:	O tagwa ke mokhora, ngwanana tena! O tla itshola; mphe dinotlelo tša koloi ya ka ke ye mošomong.

Mmatlala:	<i>(O di ntšha ka pekeng o di lahlela tafoleng):</i> Tšea, šedio.
Lekope:	O se ke wa mpeletša tšona, ga ke mpša ya gago. <i>(Mmatlala o sobelela ka khwitšhing.)</i> Ai! Ngwanyana yo o tla ntsena mading. O nyaka go itirela boithatelo ka mo ga ka. Ke gore ke nnete ge ba re ba mmone kua hoteleng le Mokalabi. Ge a re o ya go breida o be a ntšhela phori mahlong, kganthe yena o a tseba gore ba šetše ba beelane mabaka. O ra bafsa! Ba hlalefetše thoko. O tloga a mpotša serokaphatla gore bana ba ga se ba ka. (b) Ga a tsebe ge bana e le ba dikgomo? O na le mokgwa. Go na le lewa le a le botilego. Fela ke mo topile nta thekeng, a ka se nkgone. Ge a sa ntheeletše o tla ntšwela motse. Ruri ke wetše mo gona. Ke tloga ke le moipolai mo gona. Mologadi o be a rerešitše ge a re o tla go lokiša ngwanana' thakana. Therešo ke e bona ka mahlo lehono. <i>(O a tšwa o feta Mmatlala a le ka khwitšhing.)</i> O tle o šale kua lebenkeleng nkgapele, ke swanetše go yo orotela diphahla.
Mmatlala:	<i>(O kokomogile):</i> Go tla šala tšhwene!

[Letl.94]

- (i) Tšweletša tswalano ya batho ba ba bolelago setsopolweng. (1)
- (ii) Ka dintlha tše tharo tšweletša ditiragalo tša go laetša bonnete bja mantšu a Mologadi ge a be a botša Lekope gore o tla mo swina ngwanana thakana. (3)
- (iii) Efa mehola ye meraro (3) ya poledišano mo go tiragatšo. (3)
- (iv) Ke maikutlo afe ao a aparetšego Lekope go polelonoši ya gagwe? Hlaloša. (2)
- (v) Mongwadi o re utollela semelo sefe sa Mmatlala setsopolweng se? Fahlela karabo ya gago. (4)
- (vi) Hlaloša mebolelwana ye e ngwadilwego ka bokoto go ya le ka mo e šomišitšwego ka gona mo setsopolweng. (2)

[30]

KEKANA, M. A. 1989 – NNETE FELA

Kgetha potšišo E TEE go tše di latelago. Ge o arabile potšišo ya **2.1** go **2** o tlamegile go araba potšišo ya **3.2** go **3**.

POTŠIŠO YA 2

- 2.1 Nnete Fela ke paditseka. Paditseka ke padi yeo e tšweletšago bosenyi, dinyakišišo le kotlo.
Ahlaahla kokwane ya **dinyakišišo** go ya le ka fao o badilego puku ye.

GOBA

- 2.2 Mongwadi o tšweletša Bubbles e le **motho wa go phela ka maaka**. Tiišetša semelo se ka go fahlela ka mehlala ya maleba go tšwa pukung.

Kabo ya meputso

Teori: (2)

Dintlha: (8)

[10]**POTŠIŠO YA 3**

- 3.1 Tšweletša tshekatsheko ye e kgodišago ya **thulaganyo** ya padi ye, o lebeletše magato a a latelago: (O se lebale go hlaloša gore thulaganyo ke eng.)

- Teori (2)
- Kalotaba (3)
- Tšweletšo ya bothata (3)
- Phekgogo/kgodišo ya bothata (3)
- Sehlowa/sehloa (3)
- Tlemollo ya lehuto/Tharollo ya bothata (3)
- Tšomišo ya Polelo (3)

GOBA

- 3.2 Ahlaahla **tikologo** ya padi ye gomme o fahlele ka mehlala yeo e nošago a mokgako go tšwa pukung. O se lebale go hlalosa gore tikologo ke eng.

Kabo ya meputso:

Teori: (2)

Dintlha: (15)

Polelo: (3)

[20]**60 meputso**

KAROLO B DINGWALWAŠOMIŠWA**POTŠIŠO YA 4**

Araba potšišo E TEE go tše di latelago. Sengwalwa sa gago se be botelele bja go lekana mantšu a 180 go iša go a 200.

Lebeledišiša diswantšho tše gore di go thuše go araba dipotšišo tša go latela.

[<<https://www.google.co.za>>]

- 4.1 Bjale ka modudi wa Afrika-Borwa, o tloga o tshwenyegile kudu ka palo ya batho bao ba lobago maphelo a bona ka baka la seo o se bonago diswantšhong, kudu ka nako ya makhutšo. Ngwalela Tona ya Kgoro ya Dinamelwa **emeile** o tšweletše maikutlo a gago o sa lebale go hlagiša mekgwa yeo o naganago gore e ka thuša go fokotša bothata bjo.

GOBA

- 4.2 Motswalago o amegile go ye nngwe ya dikotsi tše gomme a loba bophelo. Balapa ba go kgopetše gore o ba ngwalele tša **bophelo bja mohu**. Diragatša kgopelo yeo.

[20]

POTŠIŠO YA 5

Araba potšišo E TEE go tše pedi tše di latelago. Sengwalo sa gago se be botelele bja go lekana mantšu a 100 go iša go a 120.

- 5.1 O kwele gore yo mongwe wa bagwera ba gago o tsenetše sehlopha sa digongwana (*Gangsters*) tše di tshwenyago mo dikolong le mo motseng. Mo ngwalele **lengwalo** o mo lemoše ka kotsi yeo a ikepelago ka go yona, o se lebale go mo fa maele.

GOBA

- 5.2 O be o tsenetše potšišotherišano ya mošomo wa go rekiša dijo ka nako ya makhutšo a dikolo go le lengwe la mabenkele toropong ya geno. Ala tshepedišo ya **potšišotherišano** yeo o šomiša maina a: (Mongmošomo le Mokgopedi).

[20]

40 meputso

Palomoka: 100 meputso